

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ШВЕЦЬ ТЕТЯНА АНАТОЛІЇВНА

УДК 371.211.24:371.15

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Херсон – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Херсонському державному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Херсон.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
БАРБІНА ЄЛИЗАВЕТА СЕРГІЇВНА,
Херсонський державний університет,
професор кафедри професійної освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
КІЧУК НАДІЯ ВАСИЛІВНА,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет,
декан педагогічного факультету.

кандидат педагогічних наук, доцент
КОНДРАТЕНКО РУСЛАНА ВАСИЛІВНА,
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
Криворізький педагогічний інститут,
доцент кафедри дошкільної освіти.

Захист відбудеться «27» травня 2016 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 67.051.02 у Херсонському державному університеті за адресою: 73000, м. Херсон, вул. 40 років Жовтня, 27, ауд. № 256.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Херсонського державного університету за адресою: 73000, м. Херсон, вул. 40 років Жовтня, 27 та на офіційному сайті Херсонського державного університету.

Автореферат розісланий «26» квітня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.В. Денисенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Стратегічні напрями розвитку системи освіти в Україні окреслені концептуальними положеннями державних документів: «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки», Законами України «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту», Базовим компонентом дошкільної освіти, – спрямовують навчальні заклади на покращення її якості в усіх галузях, від вищої до дошкільної, що має свої специфічні особливості щодо роботи з дітьми дошкільного віку.

З огляду на це, актуальною проблемою вищої школи залишається підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти, формування їх професійної майстерності, без набуття якої неможлива реалізація гармонійного виховання й навчання дітей дошкільного віку.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження свідчить про багатоаспектність її наукового осмислення. Теоретичні та методичні засади професійно-педагогічної підготовки фахівців дошкільної освіти розкрито у працях Л. Артемової, Є. Белкіної, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Кічук, Л. Коваль, О. Кононенко, К. Крутій, В. Кьона, Н. Лисенко, Н. Манжелій, Т. Науменко, В. Пабат, Т. Поніманської, Л. Покроєвої, О. Поліщук, Т. Танько, Х. Шапаренко, Р. Кондратенко та інших. Шляхи та методи підвищення професійної підготовки обґрунтовували О. Колесник, Г. Беленька, Н. Левінець, Т. Кротова, О. Бурдяєва, І.Слепцова, Т.Танько та інші. Предметом сучасних дисертаційних досліджень є різні аспекти підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до багатьох видів діяльності: до пізнавальної самостійності (В. Бенера); до педагогічного менеджменту (Г.Закорченна) та самоменеджменту (В.Мусієнко-Репська); індивідуального стилю педагогічного спілкування (І. Луценко), керівництва образотворчою діяльністю (І. Ібрагілов, М.Кривоніс, О. Дроботій), педагогічної підтримки дітей дошкільного віку (Н. Колосова), до роботи у сім'ях (Н.Ковалевська) та з неблагополучними сім'ями (Т. Жаровцева), до застосування народних традицій у фізичному вихованні дітей дошкільного віку (Н. Левінець) та їх соціалізації (Н. Сайко), а також до взаємодії з ними (І. Слепцова), до художньо-педагогічної (Г. Підкурманна) та музично-педагогічної підготовки (Т. Танько) тощо.

Теоретичне осмислення педагогічної майстерності у структурі професійної підготовки педагога та неоціненний внесок у її становлення та розвиток здійснено І. Зязюном, Н. Кузьміною, В. Крутецьким, А. Макаренком, В. Семіченко, В. Сухомлинським, Н. Тарасевич.

Окремі питання зазначеної проблеми розкрито у дослідженнях Б. Андрієвського, Є. Барбіної, Л. Загородньої, Н. Кічук, Ю. Косенко, О. Кучерявого, І. Кривоноса, В. Нестеренко, Л. Петухової, С. Тітаренко.

Науковцями визначено теоретико-методологічні та методичні засади формування педагогічної майстерності педагога у системі неперервної педагогічної освіти, формування основ педагогічної техніки, професійної та музично-педагогічної компетентності у майбутніх фахівців дошкільної освіти, теоретичні і методичні основи їхнього професійного самовиховання та пізнавальної самостійності. Натомість проблема формування професійної майстерності

майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів не була предметом дослідження.

Науковий аналіз досліджуваної проблеми, а також вивчення стану формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у системі вищої освіти дали змогу виявити низку суттєвих суперечностей, зокрема, між:

- об'єктивними потребами суспільства в якісній підготовці майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів і недостатнім науково-методичним забезпеченням такої підготовки;

- соціальним замовленням на професійну підготовку компетентного фахівця, у тому числі – майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу – і реальним станом готовності студентів до майстерного виконання своїх професійних функцій з урахуванням особливостей розвитку дітей дошкільного віку;

- сучасними вимогами до рівня професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів і відсутністю науково обґрунтованих моделей її формування у процесі професійної підготовки;

- існуючим рівнем знань про професійну майстерність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів та необхідністю усвідомленого самовиховання комплексу властивостей, що забезпечують високий рівень професійної діяльності на рефлексивній основі.

Актуальність і значущість означеної проблеми, її недостатня теоретична і методична розробленість, необхідність розв'язання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Педагогічні умови формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до тематичного плану досліджень Херсонського державного університету «Сучасні виховні технології соціалізації дитини в умовах Європейської глобалізації» (№ державної реєстрації 0112U001438). Тему затверджено на засіданні вченої ради Херсонського державного університету (протокол №6 від 31.01.11) й узгоджено в Міжвідомчій раді із координації наукових досліджень в галузі педагогіки й психології НАПН України (протокол №3 від 29.03.11).

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні та експериментальній апробації моделі формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Відповідно до сформульованої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Розкрити сутність поняття «професійна майстерність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів».

2. Визначити структурні компоненти, критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

3. Виявити та науково обґрунтувати педагогічні умови формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

4. Розробити й експериментально перевірити структурно-функціональну модель та методику формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Гіпотеза дослідження. У процесі дослідження зроблено припущення про те, що формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів як інтегративного особистісного утворення, складовими компонентами якого є гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності та професійні вміння взаємодіяти з дитячим, педагогічним колективами та батьками, буде ефективним, якщо реалізувати такі педагогічні умови:

- цілеспрямоване формування у студентів позитивної мотивації до оволодіння професійною майстерністю та зорієнтованість на саморозвиток і самовдосконалення на постійній рефлексивній основі;

- опанування майбутніми вихователями системою знань щодо професійної майстерності та набуття ними вмінь їх практичного застосування;

- упровадження сукупності традиційних та інноваційних форм і методів у цілісну систему професійної підготовки майбутніх вихователів.

Для досягнення мети дослідження, перевірки висунутої гіпотези й розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс **методів дослідження**:

- *теоретичні* – вивчення й аналіз філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури з метою визначення й обґрунтування сутності утворення «професійна майстерність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів» (1.1–1.3 – тут і далі – підрозділи дисертації); розкриття його структури (1.2); узагальнення науково-теоретичних і емпіричних даних для побудови моделі та визначення педагогічних умов формування досліджуваного утворення (2.2, 3.1); аналіз нормативних документів з питань професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти з метою визначення сучасного стану формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (2.1);

- *емпіричні* – діагностичні (анкетування, тестування, інтерв'ювання, експертна оцінка та самооцінка студентів) з метою виявлення рівнів сформованості професійної майстерності (2.1, 2.3, 3.2);

- *педагогічний експеримент* (констатувальний та формувальний) для перевірки дієвості моделі, педагогічних умов та методики формування досліджуваного утворення (2.2, 2.3, 3.2);

- *статистичні* – для порівняння і доказовості достовірності, кількісного та якісного аналізу отриманих даних педагогічного експерименту (2.3, 3.3).

Експериментальною базою було обрано Херсонський державний університет (факультет дошкільної та початкової освіти); Миколаївський національний університет ім. В.О.Сухомлинського (факультет дошкільної та початкової освіти); Дрогобицький державний педагогічний університет (соціально-гуманітарний факультет); ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Криворізький педагогічний інститут (факультет дошкільної і технологічної освіти); ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського» (факультет дошкільної педагогіки та психології), дошкільні навчальні заклади № 12, 20 (м. Херсон), №14 (м. Миколаїв), № 67 (м. Дрогобич). Експериментальним дослідженням було охоплено 386 осіб, з них: 233 студента (з них 110 осіб – експериментальна група, 123 особи – контрольна група), 60 викладачів ВНЗ, 93 вихователя дошкільних навчальних закладів.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* науково обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (цілеспрямоване формування у студентів позитивної мотивації до оволодіння професійною майстерністю та зорієнтованість на саморозвиток і самовдосконалення на постійній рефлексивній основі; опанування майбутніми вихователями системою знань з професійної майстерності та набуття ними вмінь їх практичного застосування; упровадження сукупності традиційних та інноваційних форм і методів у цілісну систему професійної підготовки майбутніх вихователів); розроблено структурно-функціональну модель означеного процесу, що обіймає такі етапи: діагностико-пропедевтичний, діяльнісно-творчий, рефлексивно-корекційний;

- *уточнено* сутність і структуру поняття «професійна майстерність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів» як інтегративного особистісного утворення, складовими компонентами якого є гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності та професійні вміння, що забезпечують ефективність взаємодії з дитячим і педагогічним колективами та батьками;

- *визначено* критерії сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів із відповідними показниками (мотиваційно-цільовий, змістово-процесуальний, інтеграційно-рефлексивний); схарактеризовано рівні сформованості досліджуваного утворення (високий, середній, низький);

- *подальшого розвитку* набули теорія і методика формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів через застосування в навчально-виховному процесі специфічних навчально-виховних тренінгів, професійно-педагогічних ситуацій, ігрових технологій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні й упровадженні в процес професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів навчально-методичного посібника «Формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів» для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»; педагогічного тезаурусу для вихователів дошкільних навчальних закладів; спецкурсу «Формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів»; комплекту методик для вимірювання та оцінки рівнів сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Матеріали дослідження можуть бути використані у процесі професійної підготовки студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта», а саме у змісті

навчальних курсів «Педагогічна майстерність», «Дошкільна педагогіка», «Історія дошкільної педагогіки» та у системі післядипломної освіти вихователів ДНЗ.

Основні положення і результати дослідження впроваджено у навчальний процес Херсонського державного університету (акт про впровадження № 11-28/228 від 11.02.2016); Миколаївського національного університету ім. В.О.Сухомлинського (акт про впровадження № 01/134 від 10.02.2016); Дрогобицького державного педагогічного університету (акт про впровадження №129 від 02.02.2016); ДВНЗ «Криворізький національний університет» Криворізького педагогічного інституту (акт про впровадження №02/02-52/3 від 03.02.2016); ДЗ «Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського» (акт про впровадження № 132/01 від 01.02.2016).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження обговорено під час *міжнародних науково-практичних конференцій та семінарах*: «Розвиток науки психології та педагогіки у сучасних умовах» (м. Одеса, 2011), «Роль педагогіки та психології в сучасному світі» (м. Львів, 2011), «Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти» (м. Херсон, 2011), «Дошкольное детство: развитие, образование, культура» (м. Ішим, Росія, 2011), «Інтеграція сучасних освітніх систем Європи та світу в контексті впровадження педагогічних ідей Ф. Фрєбеля» (м. Херсон, 2012), «Специалист XXI века: психолого-педагогическая культура и профессиональная компетентность» (Республіка Білорусь, м. Барановичі, 2014), «Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті педагогічних ідей Фрідріха Фрєбеля» (м. Херсон, 2014), на засіданнях кафедр педагогіки, психології й освітнього менеджменту; дошкільної освіти Херсонського державного університету (впродовж 2010–2016 р.р.).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 20 одноосібних публікаціях автора, із них 8 статей – у наукових фахових виданнях України, 7 – у матеріалах конференцій, 3 – в електронних науково-популярних виданнях, 1 – у зарубіжному фаховому виданні, 1 – у навчально-методичному посібнику.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (272 найменування, що охоплюють 29 сторінок) і 7 додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 260 сторінок. Основний текст дисертації викладено на 166 сторінках. Робота містить 11 таблиць, 5 рисунків, розміщених на 10 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, методи та базу дослідження; розкрито його наукову новизну й практичну значущість, подано дані щодо достовірності апробації та впровадження результатів дисертаційного дослідження.

У першому розділі **«Формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів як педагогічна проблема»** здійснено аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури з досліджуваної проблеми; уточнено поняттєво-категоріальний апарат дослідження, зокрема сутність поняття «професійна майстерність майбутніх вихователів дошкільних навчальних

закладів»; схарактеризовано навчально-методичне забезпечення підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчив, що вчені звертаються до різних аспектів професійно-педагогічної підготовки працівників дошкільної освіти. Зокрема, професійну компетентність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів досліджує Л. Кідіна, професійну компетентність на засадах акмеологічного підходу – Х. Шапаренко, педагогічну техніку – Л. Загородня, формування риторичної культури – В. Тарасова, підготовку студентів до: навчання дошкільників української мови – А. Богуш, Т. Котик, роботи з художньою літературою – Т. Савінська, професійного самовиховання – О. Кучерявий, прогностичної діяльності – Н. Давкуш, до роботи у сім'ях – Н. Ковалевська та з неблагополучними сім'ями – Т. Жаровцева, до роботи з батьками дітей раннього віку – Г. Борин та ін.

Еволюція поглядів на професійну майстерність свідчить про те, що дане питання сягає своїми коріннями у сиву давнину, в ораторську діяльність визначних мислителів свого часу: Аристотеля, Демокрита, Квінтіліана, Платона, Сократа, Цицерона та ін., погляди яких на сутність і змістові характеристики досліджуваного явища розкрито у розділі.

Подальший історико-педагогічний аналіз досліджуваної проблеми дав змогу стверджувати, що гуманістичний аспект як теоретична основа формування професійної майстерності сучасного вчителя-вихователя також знайшов своє відображення у працях відомих педагогів минулого – Я. Коменського, І. Пестолоцці, Н. Дистервега, К. Ушинського, М. Пирогова, а згодом – П. Блонського, С. Шацького, А. Макаренка, В. Сухомлинського.

Аналіз та систематизація психолого-педагогічних підходів до цієї проблеми Ю. Азарова, Н. Кузьміної, О. Абдуліної, В. Коротова, Ф. Паначина та ін. засвідчили єдину точку зору науковців щодо підвищення творчого рівня педагогічної діяльності та цілеспрямованого формування професійної майстерності.

Відсутність цілісної системи викладання педагогічної майстерності, відповідних підручників уповільнювала практичне вирішення найактуальніших проблем професійної підготовки майбутніх вихователів, серед яких значущим є визнання необхідності формувати елементи педагогічної майстерності у студентів педвузів.

Усе це призвело до створення спеціального курсу педагогічної майстерності, котрий вперше було введено в Полтавському педагогічному інституті ім. В.Г. Короленка і котрий став своєрідною альтернативою предметно-орієнтованій системи професійної підготовки. Завдяки цьому відбувалось зміщення вимог, що ставились перед студентами, із засвоєння окремих галузей знань до формування загальної, інтегральної готовності до здійснення педагогічної діяльності.

Також у розділі розкрито наукові здобутки полтавських дослідників під керівництвом І. Зязюна, які уперше ідею А. Макаренка про необхідність навчання студентів основам педагогічної майстерності ще на вузівській лаві, втілили (у 1981р.) у практику діяльності педвузів, створивши спеціальний курс, відкривши кафедру педагогічної майстерності, розробивши методичні посібники та рекомендації.

Теоретичний та практичний досвід полтавських науковців щодо формування педагогічної майстерності майбутніх учителів став базовим концептуальним фундаментом для багатьох педвузів України, Білорусі, Молдови, Росії.

Концептуальні положення про організацію професійної підготовки, що орієнтується на особистісний розвиток майбутніх вихователів, на самоорганізацію їх власної педагогічної діяльності на рефлексивній основі, розроблені полтавськими науковцями, покладені в основу досліджуваної нами проблеми.

У дисертації професійна майстерність як особлива якість педагогічної діяльності розглядається у процесуальному та результативному аспектах.

Процесуальний аспект визначається як комплекс властивостей особистості, що має бути сформованим у процесі вузівської професійної підготовки і забезпечити у майбутній педагогічній діяльності високий рівень її самоорганізації на рефлексивній основі як результат (результативний аспект).

Аналіз теоретичних посилань сприяв конкретизації поняття «професійна майстерність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів» як інтегративного особистісного утворення, складовими компонентами якого є гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності та професійні вміння, що забезпечують ефективність взаємодії з дитячим і педагогічним колективами та батьками. Змістовими структурними компонентами досліджуваного утворення детально схарактеризовано такі: гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності та педагогічна техніка.

У другому розділі **«Дослідно-експериментальна перевірка сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів»** проаналізовано сучасний стан формування професійної майстерності студентів на пряму підготовки «Дошкільна освіта» у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів, обґрунтовано критерії та критеріальні показники, схарактеризовано та виявлено рівні сформованості професійної майстерності у студентів контрольної та експериментальної груп, проаналізовано результати констатувального етапу дослідження.

Реалізація дослідно-експериментальної роботи передбачала два взаємозалежних і взаємозумовлених етапи, на кожному з яких застосовувався спеціально підібраний комплекс методів і прийомів, що слугував розв'язанню завдань дослідження.

На першому етапі проведено аналіз освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ), освітньо-професійних програм (ОПП) з чотирма циклами підготовки, а також навчальних планів і робочих програм на пряму підготовки «Дошкільна освіта» з метою виявлення їхньої змістової спрямованості на формування професійної майстерності майбутніх вихователів, анкетування, інтерв'ювання студентів, викладачів, вихователів-практиків з метою усвідомлення ними значущості і важливості оволодіння професійною майстерністю. На другому етапі визначено рівні сформованості досліджуваного утворення у студентів експериментальної і контрольної груп.

У розділі ґрунтовно висвітлено можливості традиційних психолого-педагогічних, методичних і спеціальних дисциплін розкривати зміст професійної

майстерності та її значущість для майбутньої професійної діяльності й особистісного становлення фахівців.

Встановлено, що навчальні дисципліни, які належать до складу соціально-гуманітарної, природничо-наукової й загальноекономічної, а також психолого-педагогічної підготовки, можуть лише опосередковано впливати на формування професійної майстерності майбутніх вихователів, а провідна роль у цьому процесі належить циклу дисциплін професійної та практичної підготовки («Вступ до спеціальності», «Педагогіка дошкільна», «Теорія та методика співпраці дошкільних навчальних закладів з родинами», «Основи педагогічної майстерності»).

У визначенні системи органічних зв'язків між окремими навчальними дисциплінами в контексті втілення змісту професійної майстерності основну увагу було зосереджено на аналізі робочої програми і плану навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності», котра має безпосередньо впливати на формування досліджуваного утворення, комплексно враховуючи відомості різних навчальних дисциплін для вирішення конкретних предметно-практичних завдань майбутньої професійної діяльності вихователів ДНЗ. Не дублюючи традиційні навчальні дисципліни, «Професійна майстерність» як інтегративна дисципліна суттєво їх доповнює шляхом інтеграції теоретичних знань з окремих дисциплін і трансформації їх у практичному еквіваленті педагогічної діяльності (В. Семіченко).

Виявлено, що навчальний курс професійної майстерності охоплює 3 змістові модулі загальним обсягом 90 навчальних годин, кожний із яких, у свою чергу, складається з лекційного (18 годин), практичного (14 годин) та самостійної роботи (50 годин). Аналіз тематичного наповнення модулів свідчить про недостатню їхню спрямованість на формування цілісності, комплексності та інтегративності професійної підготовки майбутніх вихователів, системоутворюючим чинником якої має бути педагогічна майстерність. Фрагментарність підходів до визначення сутності, значущості, структурних компонентів професійної майстерності, відсутність логічної побудови навчального матеріалу усіх трьох модулів, по-перше, дає підстави стверджувати, що повною мірою у студентів не забезпечується формування професійної майстерності як інтегративного утворення, а, по-друге, пояснює численні утруднення з боку студентів відповісти на питання щодо сутності педагогічної (професійної) майстерності вихователя дошкільного навчального закладу та її структурних компонентів.

Визначено, що більшість майбутніх фахівців дошкільної освіти мають поверхневе та недостатнє уявлення про значущість формування професійної майстерності та особливості професійної діяльності вихователя, що мають бути сформовані під час навчання у вищому навчальному закладі.

Дані анкетного опитування свідчать про те, що значна кількість викладачів (43%) переконані в тому, що формування професійної майстерності не є першочерговою необхідністю освітнього процесу ВНЗ, помилково вважаючи, що даний процес відбувається лише під час проходження майбутніми фахівцями виробничих педагогічних практик на базі дошкільних навчальних закладів.

На наш погляд, це зумовлено, по-перше, тим, що у ВНЗ не надається необхідної систематичної уваги викладанню курсу «Основи педагогічної майстерності», що має відбуватися у процесі всього навчання студентів у ВНЗ

(в аналізованих навчальних планах ВНЗ викладання цієї дисципліни здійснюється тільки на 4 курсі), а 90 годин, що відведено на вивчення вищезазначеної дисципліни майбутніми вихователями, не вирішують комплексності питань формування професійної майстерності на вузівському етапі. По-друге, у ВНЗ не надається належної уваги підвищенню професійної майстерності як комплексу властивостей особистості викладачів, не проводяться у повній мірі методичні семінари, конференції, “круглі столи” із зазначеної проблеми, що дало б змогу викладачам підвищувати свою фахову майстерність.

Результати кількісної та якісної обробки даних щодо рівнів сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів представлено окремо за трьома критеріями та відповідними показниками: мотиваційно-цільовий (наявність професійних мотивів, гуманістична спрямованість, мотивація до успіху), змістово-процесуальний (психолого-педагогічна компетентність, система знань щодо сутності, змісту і складових професійної майстерності, здатність до саморозвитку), інтеграційно-рефлексивний (комунікативність, здатність до емпатії, рефлексивність).

Відповідно до критеріїв і їх показників було схарактеризовано рівні сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів: високий, середній, низький. Подано якісну характеристику цих рівнів.

Так, **високий рівень** сформованості професійної майстерності властивий студентам, які вмотивовані на педагогічну діяльність. Для них характерний високий рівень гуманістичної спрямованості особистості, що зумовлює гуманістичне ставлення до майбутніх вихованців. Студенти цього рівня обізнані з ключовими педагогічними категоріями, сутністю, змістом та складовими компонентами професійної майстерності, виявляють інтерес і бажання вдосконалення професійно-педагогічної компетентності, прагнуть до саморозвитку та самовдосконалення. Вони мають розвинені комунікативні здібності, здатні до емпатійного розуміння майбутніх вихованців, яскраво демонструючи це у період педагогічних практик у дошкільних навчальних закладах. Їм характерна впевненість у спілкуванні, швидка реакція на переживання вихованців та їх батьків, прояв чуйності, толерантності, доброзичливості. Здатність до самоаналізу, вміння співвідносити себе та свої вчинки з поведінкою інших, із різними обставинами сприяє розвитку у них рефлексивності як важливої складової професійної майстерності.

Середній рівень сформованості професійної майстерності властивий студентам, які частково оволоділи професійно-фаховими знаннями та вміннями, не завжди відчувають суб'єктивну потребу їх поповнити, про що свідчить середній рівень їхньої мотивації до успіху та наявність професійних мотивів (34,3%). Відсутність сталої мотивації вдосконалення професійної підготовки зумовлює те, що студенти демонструють поверхові знання і вміння з основ професійної майстерності та її складових, не завжди усвідомлюють важливість закономірностей комунікативного спілкування, необхідність рефлексивності, здатності до емпатії. Сформованість комунікативних здібностей на середньому рівні (усього 20%) не дозволяє їм без утруднень налагоджувати професійно-педагогічну взаємодію з майбутніми вихованцями (за показниками педпрактик), їхніми батьками,

вихователями дошкільних навчальних закладів; вони відчують труднощі у здійсненні рефлексії своєї діяльності, недостатньо займаються саморозвитком.

Низький рівень сформованості професійної майстерності характерний для студентів, які механічно відтворюють знання, не зацікавлені удосконаленням знань та вмінь роботи з майбутніми вихованцями, що є свідченням їхньої невмотивованості до педагогічної діяльності. У студентів цього рівня слабо розвинені комунікативні вміння, вони мають значні труднощі в самоаналізі і самооцінці своєї діяльності, котра здебільшого буває неадекватною. Студенти не усвідомлюють значущості і важливості оволодіння складовими компонентами професійної майстерності, не здатні усвідомлювати провідну роль гуманістичної спрямованості особистості, а відсутність інтересу до розвитку професійних умінь і здібностей зумовила низький рівень здатності до емпатії, їм важко «поставити себе на місце іншої людини», проявити співпереживання, чутливість, толерантність. А відтак – вони не завжди можуть налагоджувати доброзичливі стосунки і взаємодію не тільки з ровесниками, але й з усіма оточуючими.

Вимірювання рівнів сформованості професійної майстерності проведено за допомогою валідних методик діагностики Т. Ільїної, В. Семіченко, Т. Елерса, В. Павлова, В. Ряховського, І. Юсупова, А. Карпова.

Для констатувального етапу експерименту було обрано експериментальну групу (ЕГ) кількістю 110 осіб та контрольну (КГ), яка налічувала 123 студента. До початку експерименту вони знаходилися в ідентичних умовах через однаковість програм і подібність навчальних планів, що функціонують і реалізуються у навчально-виховному процесі ВНЗ.

Результати діагностування оброблялись методами математичної статистики, загальноприйнятими в педагогічних дослідженнях. Достовірність збігів або розходжень між характеристиками КГ і ЕГ визначались за допомогою критерію однорідності χ^2 . Підсумковий результат рівнів сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів вираховувався методом знаходження середньої арифметичної величини.

На основі узагальнення даних, отриманих у ході констатувального етапу експерименту, встановлено, що між характеристиками експериментальної та контрольної груп немає істотної різниці. Більшість майбутніх вихователів віднесені до середнього (КГ – 34,7%, ЕГ – 35,1%) та низького (КГ – 44,5%, ЕГ – 43,5%) рівнів сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Високий рівень виявлено лише у 20,8% КГ та 21,4% ЕГ студентів.

Отже, результати констатувального етапу експерименту підтвердили правомірність гіпотетичного припущення про запровадження в навчально-виховний процес ВНЗ педагогічних умов, які б сприяли ефективності формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, чому й присвячено наступний розділ.

У третьому розділі **«Педагогічні умови формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів»** теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови, спрямовані на підвищення ефективності формування професійної майстерності

майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів; розроблено й апробовано модель формування досліджуваного утворення; проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи та перевірено їх достовірність за допомогою методів математичної статистики.

Теоретичне обґрунтування педагогічних умов подано у розділі як сукупність внутрішніх та зовнішніх обставин стосовно особистості майбутнього вихователя, що є важливими і необхідними для формування професійної майстерності: цілеспрямоване формування у студентів позитивної мотивації до оволодіння професійною майстерністю та зорієнтованість на саморозвиток і самовдосконалення на постійній рефлексивній основі; опанування майбутніми вихователями системою знань щодо професійної майстерності та набуття ними вмінь їх практичного застосування; упровадження сукупності традиційних та інноваційних форм і методів у цілісну систему професійної підготовки майбутніх вихователів.

У відповідності з логікою дослідження на формувальному етапі експерименту було розроблено модель формування професійної майстерності, що обіймала три етапи: діагностико-пропедевтичний, діяльнісно-творчий та рефлексивно-корекційний і містила такі складові: мету, принципи, методи, форми, засоби, структурні компоненти, педагогічні умови, критерії, показники, рівні та результат – сформованість професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (рис. 1).

Експериментальна робота здійснювалась послідовно з використанням на кожному етапі відповідного та необхідного комплексу організаційно-методичного забезпечення.

Перший етап – діагностико-пропедевтичний – передбачав реалізацію першої педагогічної умови і здійснювався через упровадження комплексу форм і методів навчально-виховної роботи, спрямованих на стимулювання професійних мотивів, гуманістичної спрямованості, мотивації до успіху. Цьому сприяли проведення тематичних бесід: «Вихователь очима дитини дошкільного віку», «Як стати гарним вихователем для дітей?»; семінарів: «Гуманність – педагогічна вимога сучасності», «Немає чужих дітей», «Роль вихователя у житті дошкільника»; «круглих столів»: «Серце віддаю дітям», «Поспішайте творити добро»; групового тренінгу для молодих вихователів ДНЗ щодо ефективності спілкування та взаємодії з батьками; написання міні-творів: «Моє професійне майбутнє», «Професії мого роду», «Особистісні якості вихователя ДНЗ», створення «карток досвіду» вихователів ДНЗ тощо.

Другий етап – діяльнісно-творчий – передбачав реалізацію другої та третьої педагогічних умов через запровадження спецкурсу «Формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів», що був розрахований на 54 години (16 годин лекційних, 14 – семінарських і 24 – самостійної роботи) і складався з двох взаємопов'язаних модулів: «Сутність і специфіка професійної майстерності майбутнього вихователя» та «Формування професійної майстерності майбутнього вихователя».

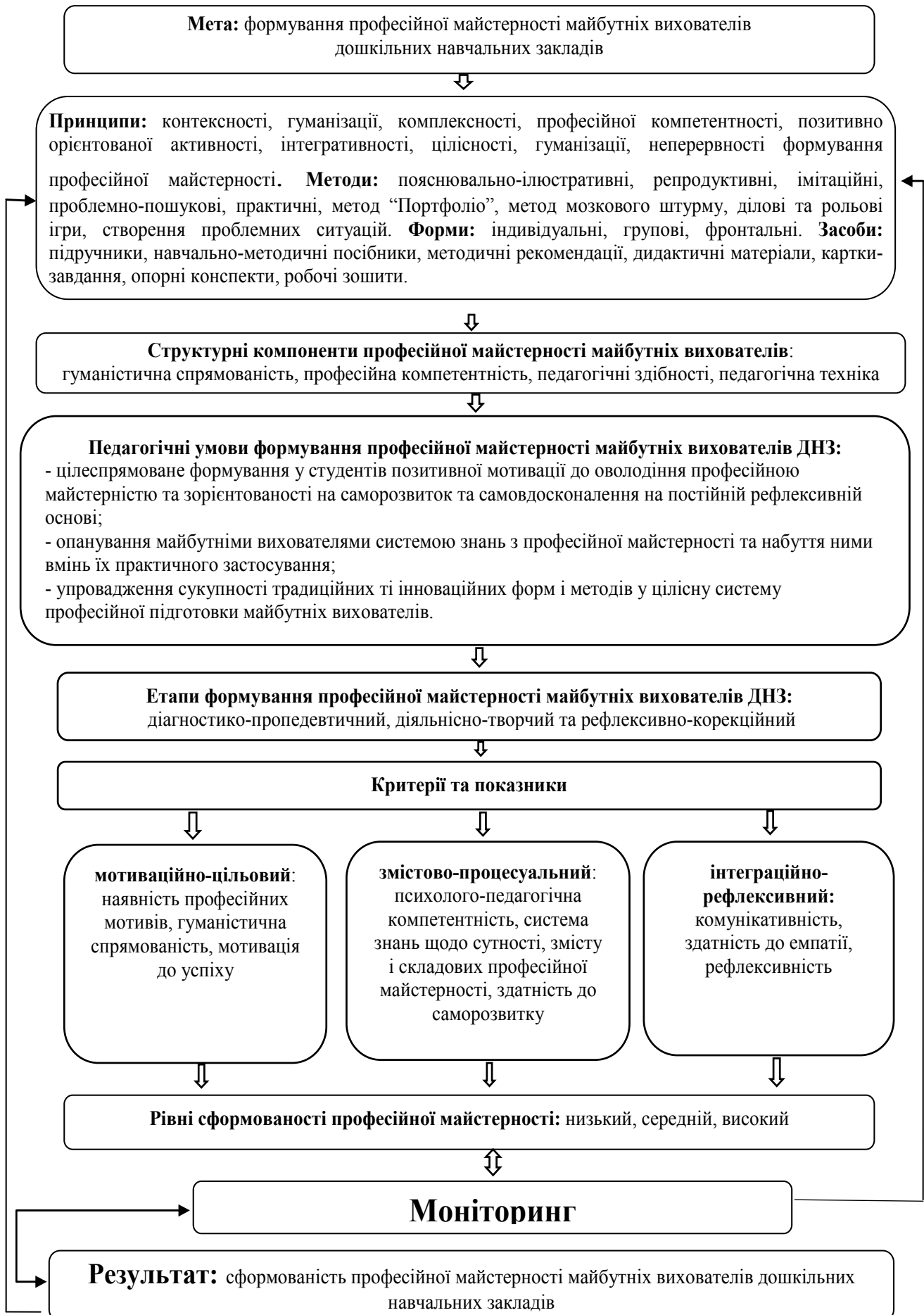

Рис. 3.1. Структурно-функціональна модель формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів

Засобами реалізації вищезазначених модулів обрано лекційні, семінарські заняття з використанням методів «мозкового штурму», «портфолію», дискусій, створення проблемних професійних ситуацій, підготовки проекту «Розвиток професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів», вирішення педагогічних ситуацій, проведення ділових та рольових ігор. Цьому ж сприяло використання матеріалів навчально-методичного посібника, основна частина якого представлена теоретико-практичним блоком, що містить текстовий матеріал, тематику бесід, диспутів, тренінгів, вправ, ділових та рольових ігор тощо.

Майбутні вихователі виконували вправи на розвиток емпатії та педагогічного такту: «Вербалізація ознак експресії емоційних станів», «Експресія емоційного переживання», «Невербальний вираз емоцій» і «читання» по невербальним ознакам; «Скажи про мене щось добре», «Впевнені, невпевнені, некоректні», проводили конкурси з інсценуванням педагогічних ситуацій з життя дитсадків, раціонально їх вирішуючи з позицій гуманізму й майстерності; задля формування тактовності, спостережливості, перцепції застосовували прийоми «співпереживання ситуацій» та «втільнення у роль» не тільки з дитиною, але й з батьками; створювали власний «портфолію», основною метою якого було використання потенційних можливостей для подальшого особистісного і професійного розвитку на підставі самоаналізу власних досягнень та об'єктивної оцінки своїх можливостей.

Третій етап – рефлексивно-корекційний – був спрямований на систематизацію та узагальнення знань, умінь і навичок щодо професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, що зорієнтована на формування професійної майстерності майбутніх фахівців; подальший розвиток їхньої здатності до саморозвитку та самовдосконалення; корекцію рівнів сформованості професійної майстерності шляхом заповнення «Щоденника професійного становлення майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу».

Реалізація педагогічних умов відбувалася комплексно впродовж усієї експериментальної роботи, що цілісно впливало на формування досліджуваного утворення.

Ефективність формувального етапу експерименту визначалася комплексом методик, що дало змогу зіставити рівні сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів експериментальної та контрольної груп до і після проведення формувального етапу експерименту (табл.1).

Таблиця 1.

Порівняльна характеристика рівнів сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів (у %)

Рівні	Групи			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	Конст. етап	Формув. етап	Конст. етап	Формув. етап
Високий	21,4	35,5	20,8	22,3
Середній	35,1	50,3	34,7	37
Низький	43,5	14,2	44,5	40,7

Як видно з табл. 1, в обох групах відбулися позитивні зміни в рівнях сформованості професійної майстерності. Так, високого рівня в ЕГ досягли 35,5% студентів (було 21,4%), середнього – 50,3% (було 35,1%); на низькому рівні залишилось 14,2% (було 43,5%). У майбутніх вихователів КГ високого рівня досягли 22,3% (було 20,8%), середнього – 37% (було 34,7%); низький рівень виявлено у 40,7% (було 44,5%).

Таким чином, у результаті реалізації в навчально-виховному процесі теоретично обґрунтованих педагогічних умов, у студентів експериментальної групи значно підвищились високий і середній рівні сформованості професійної майстерності, у той час, як у контрольній групі відбулись лише незначні зміни через відсутність цілеспрямованої роботи в цьому напрямі.

Достовірність отриманих результатів підтверджено якісним і кількісним аналізом, зокрема критерієм однорідності χ^2 . Отже, результати обчислення статистично довели значущість змін, що відбулись в ЕГ; переконливо засвідчили ефективність методики реалізації педагогічних умов формування професійної майстерності майбутніх вихователів, моделі цього процесу та підтвердили достовірність висунутої гіпотези.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення й практичне вирішення наукової проблеми формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, що дало змогу обґрунтувати та побудувати модель цього процесу, визначити та експериментально перевірити педагогічні умови формування досліджуваного утворення.

1. У результаті наукового пошуку доведено, що професійна майстерність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів – це інтегративне особистісне утворення, складовими компонентами якого є гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності та професійні вміння, що забезпечують ефективність взаємодії з дитячим і педагогічним колективами та батьками.

Установлено, що категорія «професійна майстерність» значно ширша за «педагогічну майстерність», хоча остання є базою її структурних компонентів.

2. Критеріями сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів обрано: мотиваційно-цільовий (наявність професійних мотивів, гуманістична спрямованість, мотивація до успіху), змістово-процесуальний (психолого-педагогічна компетентність, система знань щодо сутності, змісту і складових професійної майстерності, здатність до саморозвитку), інтеграційно-рефлексивний (комунікативність, здатність до емпатії, рефлексивність).

На підставі визначених критеріїв і показників схарактеризовано рівні сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів: високий, середній, низький. З'ясовано, що більшість студентів на констатувальному етапі дослідження перебували на середньому і низькому рівнях, що й викликало необхідність цілеспрямованого формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

3. Доведено, що формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів відбувається ефективно, якщо реалізуються такі педагогічні умови: цілеспрямоване формування у студентів позитивної мотивації до оволодіння професійною майстерністю та зорієнтованості на саморозвиток та самовдосконалення на постійній рефлексивній основі; опанування майбутніми вихователями системою знань з професійної майстерності та набуття ними вмінь їх практичного застосування; упровадження сукупності традиційних та інноваційних форм і методів у цілісну систему професійної підготовки майбутніх вихователів.

4. За результатами констатувального етапу експерименту побудовано та апробовано структурно-функціональну модель формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, що обіймала три етапи (діагностико-пропедевтичний, діяльнісно-творчий та рефлексивно-корекційний) з реалізацією на кожному з них відповідної педагогічної умови та методики формування професійної майстерності. Формувальний експеримент був спрямований на оволодіння студентами системою знань щодо професійної майстерності та набуття ними вмінь їх практичного застосування.

5. Встановлено, що реалізація педагогічних умов та впровадження структурно-функціональну моделі формування професійної майстерності майбутніх вихователів дозволило досягти суттєвих змін у рівнях сформованості досліджуваного утворення у студентів експериментальної групи порівняно з контрольною. Так, кількість студентів, які досягли високого рівня сформованості професійної майстерності, в ЕГ зросла на 14,1%; в КГ – на 1,5%; середнього – на 15,2% в ЕГ і відповідно на 2,3% – у КГ; а з низьким рівнем зменшилась на 29,3% в ЕГ і на 3,8% – у КГ.

Виконана робота не висвітлює усіх аспектів досліджуваної проблеми. Залишаються актуальними й потребують подальшого розвитку питання самовдосконалення професійної майстерності викладачів, вихователів дошкільних навчальних закладів, а також активізації студентів на саморозвиток професійно значущих якостей, що сприяють ефективності формування професійної майстерності.

Основний зміст дисертації відображено в таких публікаціях автора:

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Швець Т.А. Професійна майстерність вихователів з погляду Платона / Т.А. Швець // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. пр. / ред.кол.: І.С.Руснак (наук.ред.) та ін. – Вип. 575. – Чернівці: Чернівецький нац. у-т, 2011. – С.201-205.

2. Швець Т.А. Професійна майстерність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів як психолого-педагогічна проблема / Т.А. Швець // Зб. наук. пр. Педагогічні науки / ред.кол.: Є.С. Барбіна (відпов.ред.) та ін. – Вип.58. Ч. 2. – Херсон: ХДУ, 2011. – С.408-411.

3. Швець Т.А. Педагогічні здібності як основний компонент професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів / Т.А.Швець // Наукове видання. Вісник Луганського національного університету ім. Т.Г. Шевченка/ред.кол.: В.С.Курило (гол.ред.) та ін. – Вип. 20. Ч. 1. – Луганськ: Вид-во ДЗ «Луганський національний університет ім. Т.Г.Шевченка», 2011. – С. 272-277.

4. Швець Т.А. Особливості становлення поняття «професійна майстерність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів» / Т.А.Швець // Педагогічний альманах: Зб. наук. пр. / ред.кол. В.В. Кузьменко (голова) та ін. – Вип.13. – Херсон: РПО, 2012. – С.210-204.

5. Швець Т.А. Розвиток професійної майстерності вихователів дошкільних навчальних закладів (історичний аспект) / Т.А.Швець // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. – Зб.статей // ред.кол.: М.Я.Ігнатенко (відпов.) та ін. – Вип. 35. Ч. 1. – Ялта: РВВ КГУ, 2012. – С. 171-175.

6. Швець Т.А. Становлення системи підготовки майбутніх вихователів ХІХ – поч. ХХ / Т.А.Швець // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / ред.кол.: Побірченко Н.С. (гол.ред.) та ін. – Вип.47. – Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. – С. 296 -300.

7. Швець Т.А. Мотивація як педагогічна умова формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів / Т.А.Швець // Педагогічні науки: зб. наук. пр. / ред. кол.: Є.С. Барбіна (відпов.ред.) та ін. – Вип.65. – Херсон: ХДУ, 2014. – С. 380-384.

8. Швець Т.А. Готовність майбутнього вихователя до педагогічної діяльності як елемент професійної майстерності / Т.А.Швець // Педагогічні науки: зб. наук. пр. / ред. кол.: Є.С. Барбіна (відпов.ред.) та ін. – Вип. 67. – Херсон: ХДУ, 2015. – С. 420 – 424.

Статті у зарубіжних фахових виданнях:

9. Shvets T.A. The theoretical ground of the pedagogical conditions for the professional training of future preschool teachers / T.A. Shvets. Eastern European Scientific Journal (Gesellschaftswissenschaften): Düsseldorf (Germany): Auris Verlag, 2016. - №1. - P.134-137.

Статті в інших наукових виданнях:

10. Швець Т.А. Особенности становления профессиональных качеств будущих воспитателей дошкольных учебных заведений в системе профессиональной вузовской подготовки / Т.А.Швець // NovaInfo.Ru (Електронний журнал.) – 2013 г. – № 14; URL: <http://novainfo.ru/archive/14/stanovlenie-professionalnyh-kachestv>

11. Швець Т.А. Готовность будущего воспитателя к взаимодействию с детьми дошкольного возраста как проблема профессионального мастерства / Т.А.Швець // NovaInfo.Ru (Електронний журнал.) – 2015 г. – № 31; URL: <http://novainfo.ru/archive/31/vzaimodeystvie-vospitatelya-s-detmidoshkolnogo-vozrasta>

12. Швець Т.А. Современное состояние формирования профессионального мастерства будущих воспитателей дошкольных образовательных учреждений / Т.А.Швець // NovaInfo.Ru (Електронний журнал.) – 2016 г. – № 40; URL: <http://novainfo.ru/archive/40/sostoyanie-masterstva-budushchikh-vospitateley>

Матеріали і тези конференцій:

13. Швець Т.А. Особенности формирования профессионального мастерства будущих воспитателей / Т.А. Швець // Дошкольное детство: развитие, образование, культура: сборн. материалов междунар. науч.-практ. конф. / ред.кол.: Е.И.Попова (отв.ред.) и др.-Ишим: Изд-во ИГПИ им. П.П. Ершова, 2011. – С.177–179.

14. Швець Т.А. Вимоги до професійної діяльності вихователя з точки зору

полісного суспільства (за працями Платона) / Т.А. Швець // Розвиток науки психології та педагогіки у сучасних умовах: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, Україна. 28-29 жовтня 2011р). – Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2011. – С.19–20.

15. Швець Т.А. Актуальність формування професійних здібностей майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у системі фахової підготовки / Т.А. Швець // Роль педагогіки та психології в сучасному світі: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м.Львів, Україна, 11–12 листопада 2011 року). – Львів: Львівська педагогічна спільнота, 2011. – С.35-36.

16. Швець Т.А. Сутність професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі підготовки вищої школи / Т.А. Швець // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти» 4–5 травня 2011 р. / ред.кол.: В.Л.Федяєва, Л.Є.Петухова. – Херсон: Айлант, 2011. – С.385–388.

17. Швець Т.А. Значення мотивації для майбутньої діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів / Т.А. Швець // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті педагогічних ідей Фрідріха Фребеля: зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті пед. ідей Ф.Фребеля» 26-28 березня 2014р.: У 3-х т. / За ред. Петухової Л.Є., Полєвікової О.Б. – Херсон: Айлант, 2014. – Т.1. – С.150–153.

18. Швець Т.А. Аспекты становления понятия «профессиональное мастерство» будущих воспитателей/ Т.А. Швець // Специалист XXI века: психолого-педагогическая культура и профессиональная компетентность [Текст]: материалы II Междунар. науч.-практ. конф., 27–28 ноября 2013г., г.Барановичи, Респ. Беларусь / Редкол.:А.В.Никишова (гл.ред.), А.В.Прудун, А.А.Селезнёв (отв.ред.) [и др.]. – Барановичи: РИО БарГУ, 2014. – С.207-209.

19. Швець Т.А. Особливості роботи вихователів у дитячих садках Ф.Фребеля / Т.А. Швець // Інтеграція сучасних освітніх систем Європи та світу в контексті впровадження педагогічних ідей Ф.Фрьобеля: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. семінару 22 березня 2012 р. / ред.кол.: Л.Є.Петухова, О.Б.Полєвікова. – Херсон: ХДУ, 2012. – С.56–58.

Навчально-методичні видання:

20. Швець Т.А. Формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: Навч.-метод. посібник / Т.А. Швець. – Херсон: Айлант, 2016. – 124с.

АНОТАЦІЯ

Швець Т.А. Педагогічні умови формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Херсонський державний університет. – Херсон, 2016.

У дисертаційній роботі досліджено проблему формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Уточнено й

доповнено сутність поняття «професійна майстерність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів», його структура та зміст. Доведено, що професійна майстерність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів – це інтегративне особистісне утворення, складовими компонентами якого є гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності та професійні вміння, що забезпечують ефективність взаємодії з дитячим і педагогічним колективами та батьками. Вперше науково обґрунтовано педагогічні умови формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: цілеспрямоване формування у студентів позитивної мотивації до оволодіння професійною майстерністю та зорієнтованості на саморозвиток та самовдосконалення на постійній рефлексивній основі; опанування майбутніми вихователями системою знань з професійної майстерності та набуття ними вмінь їх практичного застосування; упровадження сукупності традиційних та інноваційних форм і методів у цілісну систему професійної підготовки майбутніх вихователів; визначено критерії й показники: мотиваційно-цільовий (наявність професійних мотивів, гуманістична спрямованість, мотивація до успіху), змістово-процесуальний (психолого-педагогічна компетентність, система знань щодо сутності, змісту і складових професійної майстерності, здатність до саморозвитку), інтеграційно-рефлексивний (комунікативність, здатність до емпатії, рефлексивність); схарактеризовано якісні характеристики рівнів (високий, середній, низький); розроблено модель і методику формування професійної майстерності майбутніх вихователів, що впроваджувались упродовж трьох етапів: діагностико-пропедевтичний, діяльнісно-творчий та рефлексивно-корекційний. Кількісний і якісний аналіз результатів експериментальної роботи засвідчив ефективність упроваджених педагогічних умов формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів та моделі цього процесу.

Ключові слова: педагогічна майстерність, професійна майстерність, майбутні вихователі дошкільних навчальних закладів, формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, дошкільна освіта, педагогічні умови.

АННОТАЦИЯ

Швец Т.А. Педагогические условия формирования профессионального мастерства будущих воспитателей дошкольных образовательных учреждений. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Херсонский государственный университет. – Херсон, 2016.

В диссертационной работе исследована проблема формирования профессионального мастерства будущих воспитателей дошкольных учебных образовательных учреждений. Уточнены и конкретизированы сущность понятия «профессиональное мастерство будущих воспитателей дошкольных образовательных учреждений», содержание и структура этого личностного образования. Обоснованы критерии и показатели: мотивационно-целевой (наличие профессиональных мотивов, гуманистическая направленность, мотивация к успеху),

содержательно-процессуальный (психолого-педагогическая компетентность, система знаний относительно сущности, содержания и составляющих профессионального мастерства, способность к саморазвитию), интеграционно-рефлексивный (коммуникативность, способность к эмпатии, рефлексивность); охарактеризованы уровни сформированности профессионального мастерства будущих воспитателей: высокий, средний, низкий.

Теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия, обеспечивающие эффективность формирования профессионального мастерства будущих воспитателей: целенаправленное формирование у студентов положительной мотивации к овладению профессиональным мастерством и ориентация на саморазвитие и самоусовершенствование на постоянной рефлексивной основе; овладение будущими воспитателями системой знаний профессионального мастерства и приобретение ими умений их практического применения; внедрение совокупности традиционных и инновационных форм и методов в целостную систему профессиональной подготовки будущих воспитателей.

Профессиональное мастерство будущих воспитателей – это интегративное личностное образование, составляющими компонентами которого являются гуманистическая направленность, профессиональная компетентность, педагогические способности и профессиональные умения, обеспечивающие эффективность взаимодействия с детским, педагогическим коллективами и родителями.

Разработанная модель формирования профессионального мастерства предусматривала три этапа её реализации: диагностико-пропедевтический, деятельностно-творческий, рефлексивно-коррекционный.

Эффективность предложенной методики формирования профессионального мастерства будущих воспитателей дошкольных образовательных учреждений и модели этого процесса подтверждена результатами формирующего этапа эксперимента.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, профессиональное мастерство, будущие воспитатели дошкольных образовательных учреждений, формирование профессионального мастерства, дошкольное образование, педагогические условия.

ANNOTATION

Shvets T.A. Pedagogical conditions of formation of professional skills of future teachers of preschool educational institutions. – Manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of the Candidate of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.04 – theory and methods of trade education. – Kherson state university. – Kherson, 2016.

In the thesis we study the problem of formation of professional skills of future teachers of preschool educational institutions. Updated and expanded the notion of "professional skills of future teachers of preschool educational institutions", its structure and content. For the first time scientifically substantiated pedagogical conditions of formation of professional skills of future teachers of preschool educational institutions: the purposeful formation of students' positive motivation for acquiring professional skills and

focus on self-development and self-improvement on an ongoing reflexive basis; the acquisition of the future teachers of system of knowledge of professional skills and acquisition of skills of their practical application; introduction of the mixture of traditional and innovative forms and methods in a coherent system of professional training of future teachers; criteria and indicators: motivational-target (availability of professional motives, humanistic orientation, motivation for success), content-procedural (psychological-pedagogical competence, system knowledge about the nature, content and components of professional skills, ability for self-development), integration-reflexive (communication skills, ability to empathy, reflexivity); characterized by qualitative characteristics of the levels (high, medium, low); the developed model and technique of formation of professional skills of future educators, which was implemented over three phases: diagnostic, introductory, active, and creative and reflective and corrective. Quantitative and qualitative analysis of the results of experimental work confirmed the efficiency of the introduced pedagogical conditions of formation of professional skills of future teachers of preschool educational institutions.

Keywords: pedagogical skills, professional skills, future educators of preschool educational institutions, formation of professional skills, pre-school education, pedagogical conditions.

Підписано до друку 20.04.2016 р. Формат 60х90/16.
Папір офсетний. Друк різнографія. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 78.

Віддруковано з готових оригінал-макетів в ТОВ “Айлант”
Свідоцтво про реєстрацію ХС №1 від 20.08.2000 р.
73000, м. Херсон, пров. Пугачова, 5/20
тел.: 49-33-48.